EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 19.6.2024
COM(2024) 615 final

Priporočilo

PRIPOROČILO SVETA

o ekonomskih in socialnih politikah, politikah zaposlovanja ter strukturnih in proračunskih politikah Litve

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 615 final}

Priporočilo

PRIPOROČILO SVETA

o ekonomskih in socialnih politikah, politikah zaposlovanja ter strukturnih in proračunskih politikah Litve

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 121(2) in člena 148(4) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1263 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2024 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97[1] in zlasti člena 3(3) Uredbe;

ob upoštevanju priporočila Evropske komisije,

ob upoštevanju resolucij Evropskega parlamenta,

ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta,

ob upoštevanju mnenja Odbora za zaposlovanje,

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora,

ob upoštevanju mnenja Odbora za socialno zaščito,

ob upoštevanju mnenja Odbora za ekonomsko politiko,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta[2], s katero je bil vzpostavljen mehanizem za okrevanje in odpornost, je začela veljati 19. februarja 2021. Mehanizem za okrevanje in odpornost zagotavlja državam članicam finančno podporo za izvajanje reform in naložb s pomočjo fiskalne spodbude, ki jo financira EU. V skladu s prednostnimi nalogami evropskega semestra pripomore k doseganju gospodarskega in socialnega okrevanja ter izvajanju trajnostnih reform in naložb, zlasti za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda ter krepitev odpornosti gospodarstev držav članic. Poleg tega prispeva h krepitvi javnih financ, spodbujanju rasti in ustvarjanja delovnih mest v srednje- in dolgoročnem obdobju, izboljševanju teritorialne kohezije v EU ter podpiranju nadaljnjega izvajanja evropskega stebra socialnih pravic.

(2) Cilj uredbe REPowerEU[3], sprejete 27. februarja 2023, je odpraviti odvisnost EU od uvoza ruskih fosilnih goriv. To bi pripomoglo k doseganju energetske varnosti in diverzifikaciji oskrbe EU z energijo, hkrati pa povečalo uporabo energije iz

---

1 UL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17), ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

3 Uredba (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. februarja 2023 o spremembi Uredbe (EU) 2021/241 glede poglavij REPowerEU v načrtih za okrevanje in odpornost ter spremembi uredb (EU) št. 1303/2013, (EU) 2021/1060 in (EU) 2021/1755 ter Direktive 2003/87/ES (UL L 63, 28.2.2023, str. 1), ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj.

obnovljivih virov, zmogljivosti za shranjevanje energije in energijsko učinkovitost. Litva je v svoj nacionalni načrt za okrevanje in odpornost dodala novo poglavje REPowerEU za financiranje ključnih reform in naložb, ki bodo pomagale doseči cilje načrta REPowerEU.

(3) Komisija je 16. marca 2023 objavila sporočilo z naslovom Dolgoročna konkurenčnost EU: pogled v obdobje po letu 2030[4], da bi prispevala k odločitvam politike in ustvarila okvirne pogoje za povečanje rasti. V sporočilu je konkurenčnost opredeljena glede na devet dejavnikov, ki se medsebojno krepijo. Med temi dejavniki reforme in naložbe na področju dostopa do zasebnega kapitala, raziskav in inovacij, izobraževanja in spretnosti ter enotnega trga izstopajo kot najpomembnejše prednostne naloge politike za reševanje sedanjih izzivov glede produktivnosti ter za krepitev dolgoročne konkurenčnosti EU in njenih držav članic. Komisija je 14. februarja 2024 to sporočilo dopolnila z letnim poročilom o enotnem trgu in konkurenčnosti[5]. V poročilu so podrobno opisane konkurenčne prednosti in izzivi evropskega enotnega trga, pri čemer se spremlja letni razvoj glede na devet dejavnikov konkurenčnosti

(4) Komisija je 21. novembra 2023 sprejela Letni pregled trajnostne rasti 2024[6], ki zaznamuje začetek evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik za leto 2024. Evropski svet je 22. marca 2024 potrdil prednostne naloge iz pregleda v zvezi s štirimi razsežnostmi konkurenčne trajnostnosti. Komisija je 21. novembra 2023 na podlagi Uredbe (EU) št. 1176/2011 sprejela tudi poročilo o mehanizmu opozarjanja za leto 2024, v katerem Litve ni opredelila kot eno od držav članic, za katere meni, da so jih ali bi jih lahko prizadela neravnotežja ter bo zanje treba opraviti poglobljeni pregled. Komisija je istega dne sprejela mnenje o osnutku proračunskega načrta Litve za leto 2024. Komisija je sprejela tudi priporočilo za priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja, ki ga je Svet sprejel 12. aprila 2024, ter predlog skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2024, v katerem je analizirano izvajanje smernic za zaposlovanje in načel evropskega stebra socialnih pravic ter ki ga je Svet sprejel 11. marca 2024.

(5) 30. aprila 2024 je začel veljati novi okvir ekonomskega upravljanja EU. Okvir vključuje novo uredbo Evropskega parlamenta in Sveta (EU) 2024/1263 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97. Vključuje tudi spremenjeno Uredbo (ES) št. 1467/97 o izvajanju postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem in spremenjeno Direktivo 2011/85/EU o proračunskih okvirih držav članic[7]. Cilja novega okvira sta vzdržnost javnega dolga ter trajnostna in vključujoča rast, ki naj bi bili doseženi s postopno konsolidacijo javnih financ ter reformami in naložbami. Okvir spodbuja nacionalno odgovornost in je usmerjen bolj srednjeročno, hkrati pa je izvrševanje učinkovitejše in doslednejše. Vsaka država članica bi morala Svetu in Komisiji predložiti nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrt. Nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrti vsebujejo fiskalne, reformne in naložbene zaveze države članice, ki zajemajo obdobje načrtovanja štirih ali petih let, odvisno od

---

4 COM(2023) 168 final.
5 COM(2024) 77 final.
6 COM(2023) 901 final.
7 Uredba Sveta (EU) 2024/1264 z dne 29. aprila 2024 o spremembi Uredbe (ES) št. 1467/97 o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem (UL L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) in Direktiva Sveta (EU) 2024/1265 z dne 29. aprila 2024 o spremembi Direktive 2011/85/EU o zahtevah v zvezi s proračunskimi okviri držav članic (UL L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

rednega trajanja nacionalnega zakonodajnega obdobja. Pot gibanja očiščenih odhodkov[8] v nacionalnih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtih bi morala biti skladna z zahtevami iz Uredbe (EU) 2024/1263, vključno z zahtevami, da se začne dolg sektorja država najpozneje do konca prilagoditvenega obdobja dovolj verjetno zmanjševati ali se še naprej zmanjšuje ali pa ostane na preudarni ravni pod 60 % BDP ter da se javnofinančni primanjkljaj srednjeročno zmanjša pod referenčno vrednost 3 % BDP in/ali ohranja pod to vrednostjo. Kadar se država članica zaveže ustreznemu sklopu reform in naložb v skladu z merili iz Uredbe (EU) 2024/1263, se lahko prilagoditveno obdobje podaljša za največ tri leta. V podporo pripravi teh načrtov naj bi Komisija [21. junija] 2024 državam članicam zagotovila smernice o vsebini načrtov in nadaljnjih letnih poročil o napredku, ki jih bodo morale predložiti, ter jim v skladu s členom 5 Uredbe (EU) 2024/1263 posredovala tehnične smernice o fiskalnih prilagoditvah (referenčne smeri in tehnične informacije, kjer je to ustrezno). Države članice bi morale svoje srednjeročne fiskalno-strukturne načrte predložiti do 20. septembra 2024, razen če se država članica in Komisija dogovorita o razumnem podaljšanju tega roka. Države članice bi morale zagotoviti sodelovanje svojih nacionalnih parlamentov ter posvetovanje z neodvisnimi fiskalnimi institucijami, socialnimi partnerji in drugimi nacionalnimi deležniki, kot je ustrezno.

(6) Evropski semester za usklajevanje ekonomskih politik se v letu 2024 nadalje razvija v skladu z izvajanjem mehanizma za okrevanje in odpornost. Za izpolnjevanje prednostnih nalog politik v okviru evropskega semestra je še vedno bistveno, da se v celoti izvajajo načrti za okrevanje in odpornost, saj prispevajo k učinkoviti obravnavi vseh ali znatnega dela izzivov, opredeljenih v zadevnih specifičnih priporočilih za države, izdanih v zadnjih letih. Specifična priporočila za države iz let 2019, 2020, 2022 in 2023 ostajajo enako relevantna tudi za načrte za okrevanje in odpornost, kot so bili dopolnjeni, posodobljeni ali spremenjeni v skladu s členi 14, 18 in 21 Uredbe (EU) 2021/241.

(7) Litva je 14. maja 2021 Komisiji predložila nacionalni načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 18(1) Uredbe (EU) 2021/241. Komisija je v skladu s členom 19 Uredbe (EU) 2021/241 in na podlagi smernic za ocenjevanje iz Priloge V k navedeni uredbi ocenila ustreznost, uspešnost, učinkovitost in skladnost načrta za okrevanje in odpornost. Svet je 28. julija 2021 sprejel sklep o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Litvo[9], ki je bil spremenjen 9. novembra 2023 v skladu s členom 18(2) Uredbe (EU) 2021/241 zaradi posodobitve najvišjega finančnega prispevka za nepovratno finančno podporo in vključitve poglavja REPowerEU[10]. Izplačilo obrokov je pogojeno s sklepom Komisije, sprejetim v skladu s členom 24(5) Uredbe (EU) 2021/241, da je Litva zadovoljivo izpolnila ustrezne mejnike in cilje, določene v Izvedbenem sklepu Sveta. Predpostavlja se, da so mejniki in cilji zadovoljivo izpolnjeni, če zadevna država članica ni razveljavila ukrepov.

---

[8] Očiščeni odhodki, kot so opredeljeni v členu 2 Uredbe Sveta (EU) 2024/1263 z dne 29. aprila 2024 (UL L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Očiščeni odhodki pomenijo javnofinančne odhodke brez (i) odhodkov za obresti, (ii) diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, (iii) odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije, (iv) nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki jih financira Unija, (v) cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter (vi) enkratnih in drugih začasnih ukrepov.

[9] Izvedbeni sklep Sveta z dne 28. julija 2021 o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Litvo (10477/2021).

[10] Izvedbeni sklep Sveta z dne 23. novembra 2023 o spremembi Izvedbenega sklepa z dne 28. julija 2021 o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Litvo (14637/2023).

(8) Komisija je 19. junija 2024 objavila poročilo o državi za Litvo za leto 2024[11]. V njem je ocenila napredek Litve pri izvajanju zadevnih specifičnih priporočil za državo, ki jih je Svet sprejel med letoma 2019 in 2023, ter izvajanje načrta za okrevanje in odpornost v Litvi. Na podlagi te analize so bile v poročilu o državi opredeljene vrzeli v zvezi z izzivi, ki jih načrt za okrevanje in odpornost ne obravnava ali jih obravnava le delno, kot tudi novimi in nastajajočimi izzivi. V njem je bil ocenjen tudi napredek Litve pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic, pa tudi pri doseganju krovnih ciljev EU glede zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine ter ciljev trajnostnega razvoja ZN.

(9) Glede na podatke, ki jih je potrdil Eurostat[12], se je primanjkljaj sektorja država Litve povečal z 0,6 % BDP v letu 2022 na 0,8 % v letu 2023, dolg sektorja država pa se je povečal z 38,1 % BDP konec leta 2022 na 38,3 % konec leta 2023.

(10) Svet je 12. julija 2022 Litvi priporočil[13], naj ukrepa tako, da v letu 2023 zagotovi, da bo rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov v skladu s splošno nevtralno naravnanostjo politike[14], ob upoštevanju nadaljnje začasne in ciljno usmerjene podpore gospodinjstvom in podjetjem, ki so najbolj ranljiva za povišanja cen energije, ter ljudem, ki bežijo iz Ukrajine. Litvi je bilo priporočeno, naj bo pripravljena prilagoditi trenutno porabo spreminjajočim se razmeram. Litvi je bilo priporočeno tudi, naj razširi javne naložbe za zeleni in digitalni prehod ter energetsko varnost, ob upoštevanju pobude REPowerEU, med drugim tudi z uporabo mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov Unije. Po ocenah Komisije je bila fiskalna naravnanost[15] v letu 2023 v razmerah visoke inflacije ekspanzivna in je znašala 0,6 % BDP. Rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov (brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov) je imela v letu 2023 pretežno nevtralen učinek na fiskalno naravnanost v višini –0,2 % BDP. To vključuje višje stroške zagotavljanja začasne zaščite razseljenim osebam iz Ukrajine (za 0,1 % BDP). Rast nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov v letu 2023 je bila v skladu s priporočilom Sveta. Pretežno nevtralni učinek nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov je bil posledica nižjih stroškov podpornih ukrepov (ciljno usmerjenih in tistih, ki niso ciljno usmerjeni), namenjenih gospodinjstvom in podjetjem zaradi zvišanja cen energije (za 0,9 odstotne točke BDP). Plače v javnem sektorju, socialni prejemki in nadomestila ter pokojnine so bili med glavnimi dejavniki rasti nacionalno financiranih tekočih primarnih odhodkov (brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov). Odhodki, ki se financirajo z nepovratnimi sredstvi iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov EU, so v letu 2023 znašali 1,2 % BDP. Nacionalno financirane naložbe so v letu 2023 znašale 3,5 % BDP, kar pomeni

---

11 SWD(2024) 615 final.

12 Eurostat, Kazalniki eura z dne 22. aprila 2024.

13 Priporočilo Sveta z dne 12. julija 2022 v zvezi z nacionalnim reformnim programom Litve za leto 2022 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Litve za leto 2022 (UL C 334, 1.9.2022, str. 120).

14 Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 je srednjeročna potencialna rast BDP Litve v letu 2023, ki se uporablja za merjenje fiskalne naravnanosti, na podlagi 10-letne povprečne realne potencialne stopnje rasti in deflatorja BDP za leto 2023 nominalno ocenjena na 10,5 %.

15 Fiskalna naravnanost je opredeljena kot merilo spremembe osnovnega proračunskega položaja sektorja država na letni ravni. Cilj te naravnanosti je oceniti gospodarsko spodbudo, ki izhaja iz fiskalnih politik, tako tistih, ki se financirajo na nacionalni ravni, kot tistih, ki se financirajo iz proračuna EU. Fiskalna naravnanost se meri kot razlika med (i) srednjeročno potencialno rastjo in (ii) spremembo primarnih odhodkov brez diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov (in brez začasnih izrednih ukrepov, povezanih s krizo zaradi COVID-19), vključno z odhodki, ki se financirajo z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov Unije.

povečanje za 0,9 odstotne točke v primerjavi z letom 2022. Litva je dodatne naložbe financirala iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov EU. Litva je financirala javne naložbe za zeleni in digitalni prehod ter energetsko varnost, kot je namestitev štirih objektov za shranjevanje energije za zagotovitev varnosti in stabilnosti litovskega elektroenergetskega sistema, ki se delno financirajo iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov EU.

(11) Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi realni BDP v letu zrasel za 2,0 % v letu 2024 in za 2,9 % v letu 2025, inflacija po HICP pa naj bi znašala 1,9 % v letu 2024 in 1,8 % v letu 2025.

(12) V pomladanski napovedi Komisije 2024 je predviden javnofinančni primanjkljaj v višini 1,8 % BDP v letu 2024, medtem ko naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP do konca leta 2024 povečal na 38,9 %. Povečanje primanjkljaja v letu 2024 odraža povečanje porabe, ki ni v celoti izravnano z rastjo prihodkov. Poraba narašča zaradi usklajevanja pokojnin in socialnih prejemkov, povečanja plač v javnem sektorju, tekočih transferjev, ki jih plačuje država, in odhodkov za obresti. Plače v javnem sektorju naj bi predvidoma rasle podobno hitro kot plače v zasebnem sektorju, da bi se ohranila konkurenčnost javnega sektorja kot delodajalca. Glede na ocene Komisije naj bi bila fiskalna naravnanost v letu 2024 ekspanzivna in naj bi znašala –1,6 % BDP.

(13) Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi se z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) iz mehanizma za okrevanje in odpornost v letu 2024 financirali odhodki v višini 0,8 % BDP v primerjavi z 0,3 % BDP v letu 2023. Odhodki, financirani z nepovratnimi sredstvi iz mehanizma za okrevanje in odpornost, bodo omogočili visokokakovostne naložbe in reforme za povečanje produktivnosti brez neposrednega učinka na saldo in dolg sektorja država Litve. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi se z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) iz mehanizma za okrevanje in odpornost v letu 2024 financirali odhodki v višini 0,5 % BDP v primerjavi z 0,0 % BDP v letu 2023.

(14) Svet je 14. julija 2023 Litvi priporočil[16], naj v letu 2024 ohrani trden fiskalni položaj. Države članice so bile pozvane, naj pri izvrševanju svojih proračunov za leto 2023 in pripravi osnutkov proračunskih načrtov za leto 2024 upoštevajo, da bo Komisija na podlagi podatkov o realizaciji za leto 2023 Svetu predlagala začetek postopkov v zvezi s čezmernim primanjkljajem, ki temeljijo na primanjkljaju. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi strukturni saldo Litve v letu 2024 znašal –0,8 % BDP v primerjavi z 0,1 % v letu 2023, kar pomeni, da ostaja blizu srednjeročnemu proračunskemu cilju države, tj. strukturnemu saldu v višini –1,0 % BDP. To je skladno s priporočilom Sveta.

(15) Poleg tega je Svet Litvi priporočil, naj ukrepa tako, da v letih 2023 in 2024 čim prej postopoma odpravi veljavne izredne energetske podporne ukrepe. Svet je Litvi nadalje priporočil, naj, če bodo zaradi ponovnih zvišanj cen energije potrebni novi ali nadaljnji podporni ukrepi, zagotovi, da bodo ti usmerjeni v zaščito ranljivih gospodinjstev in podjetij, da bodo fiskalno vzdržni in da bodo ohranili spodbude za varčevanje z

[16] Priporočilo Sveta z dne 14. julija 2023 v zvezi z nacionalnim reformnim programom Litve za leto 2023 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Litve za leto 2023 (UL C 312, 1.9.2023, str. 135).

energijo. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 so neto proračunski stroški[17] energetskih podpornih ukrepov v letu 2023 ocenjeni na 0,3 % BDP, v letu 2024 naj bi znašali manj kot 0,1 %, v letu 2025 pa 0,0 %. Zlasti bo nadomestilo DDV, obračunanega na toplotno energijo in toplo vodo za gospodinjske odjemalce, ostalo v veljavi tudi v letu 2024. V letih 2023 in 2024 naj bi bili izredni energetski podporni ukrepi čimprej postopoma odpravljeni. To je skladno s priporočilom Sveta.

(16) Svet je Litvi poleg tega priporočil, naj ohrani nacionalno financirane javne naložbe in zagotovi učinkovito črpanje nepovratnih sredstev iz mehanizma za okrevanje in odpornost ter drugih skladov Unije, zlasti za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi se nacionalno financirane javne naložbe zmanjšale s 3,5 % BDP v letu 2023 na 3,3 % BDP v letu 2024. To je posledica izjemno visokih naložb v infrastrukturo v letu 2023, med drugim tudi za obrambo in varnost. Za primerjavo: v obdobju 2019–2022 so nacionalno financirane javne naložbe v povprečju znašale 2,8 % BDP. Ob upoštevanju teh dodatnih dejavnikov se za javne naložbe v letu 2024 ocenjuje, da so skladne s priporočilom Sveta. Javnofinančni odhodki, ki se financirajo s prihodki iz skladov EU, vključno z nepovratnimi sredstvi iz mehanizma za okrevanje in odpornost, pa naj bi se v letu 2024 povečali na 1,8 % BDP (z 1,2 % BDP v letu 2023).

(17) Na podlagi ukrepov politike, znanih na presečni datum napovedi, in ob predpostavki nespremenjene politike pomladanska napoved Komisije 2024 v letu 2025 predvideva javnofinančni primanjkljaj v višini 2,2 % BDP. Povečanje primanjkljaja v letu 2025 odraža predvsem povečanje odhodkov za socialno zaščito zaradi indeksacije pokojnin in socialnih prejemkov, medtem ko naj bi prihodki kot odstotek BDP ostali stabilni: predvideno povečanje prihodkov od prispevkov za socialno varnost in posrednih davkov bo izravnano z zmanjšanjem prihodkov od davka od dohodkov pravnih oseb zaradi postopne odprave „začasnega solidarnostnega prispevka“, ki se trenutno zaračunava bankam, ter predvidenega zmanjšanja prihodkov od obresti, saj namerava država zmanjšati svoje gotovinske vloge pri centralni banki. Dolg sektorja država kot odstotek BDP naj bi se do konca leta 2025 povečal na 41,6 %, k temu pa bo prispeval rastoči primanjkljaj.

(18) Davčni prihodki Litve kot delež BDP so se v letu 2023 povečali, vendar so precej pod povprečjem EU. To omejuje razpoložljiva javnofinančna sredstva za zdravstveno varstvo, socialno zaščito in splošne javne storitve. Leta 2022 so prihodki od davkov na nepremičnine, ki spadajo med davke, ki najmanj škodujejo rasti, znašali le 0,3 % BDP, kar je približno sedemkrat manj kot povprečje EU. Davki na kapital (kot delež BDP), pobrani v Litvi, znašajo manj kot polovico povprečja EU, davki na promet spadajo med najnižje v EU in Litva je ena od redkih držav članic, ki nimajo letnega davka na vozila. Javnofinančni odhodki za socialno zaščito so se v letu 2023 povečali, vendar so še vedno precej pod povprečjem EU. To se kaže v razmeroma nizkih ravneh in omejenem kritju socialnih prejemkov, pri čemer so starostne pokojnine glede na dohodke iz zaposlitve med najnižjimi v EU. Poraba za splošne javne storitve je še posebno nizka, saj se za te storitve namenja le približno polovica povprečnega financiranja v EU (kot odstotek BDP). Nezadostna finančna sredstva za zdravstveno varstvo povzročajo visoke ravni neizpolnjenih potreb pacientov, zlasti skupin z

[17] Številka predstavlja raven letnih proračunskih stroškov navedenih ukrepov, vključno s prihodki in odhodki ter, kadar je ustrezno, brez prihodkov od davkov na nepričakovane dobičke dobaviteljev energije.

nizkimi dohodki, močno zanašanje na plačila iz lastnega žepa ter nezmožnost zagotavljanja konkurenčnih plač in pogojev zdravstvenim delavcem.

(19) Načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 19(3), točka (b), Uredbe (EU) 2021/241 in merilom 2.2 iz Priloge V k Uredbi vključuje obsežen nabor reform in naložb, ki se vzajemno krepijo in ki jih je treba izvesti do leta 2026. Te naj bi prispevale k učinkoviti obravnavi vseh ali pomembnega dela izzivov, opredeljenih v zadevnih specifičnih priporočilih za državo. Glede na kratek časovni okvir je hitro nadaljevanje učinkovitega izvajanja načrta, vključno s poglavjem REPowerEU, bistveno, da bi Litva z zelenim in digitalnim prehodom ter ob hkratnem zagotavljanju socialne pravičnosti povečala svojo dolgoročno konkurenčnost. Za izpolnitev zavez iz načrta do avgusta 2026 je bistveno, da Litva nadaljuje izvajanje reform in naložb, tako da obravnava nastajajoče zamude, med drugim tudi in še posebej pri davčni reformi. Sistematično vključevanje lokalnih in regionalnih organov, socialnih partnerjev, civilne družbe in drugih ustreznih deležnikov ostaja pomembno, da se zagotovi široko prevzemanje odgovornosti za uspešno izvajanje načrta za okrevanje in odpornost.

(20) Litva mora v skladu s členom 18 Uredbe (EU) 2021/1060 v okviru vmesnega pregleda skladov kohezijske politike do marca 2025 pregledati vsak program, pri čemer mora med drugim upoštevati izzive, opredeljene v specifičnih priporočilih za državo za leto 2024 ter nacionalnem energetskem in podnebnem načrtu. Ta pregled je podlaga za dokončno dodelitev sredstev EU, vključenih v vsak program. Litva je sicer dosegla napredek pri izvajanju kohezijske politike in evropskega stebra socialnih pravic, vendar izzivi ostajajo, še vedno pa obstajajo tudi velike regionalne razlike med regijo glavnega mesta in preostalimi deli države v smislu gospodarske aktivnosti, naložb in socialnih kazalnikov. Pospešitev izvajanja programov kohezijske politike je bistvenega pomena. Prednostne naloge, dogovorjene v programih, so še vedno relevantne. Pomembno je še naprej zmanjševati regionalne razlike, pri čemer se je treba osredotočiti na regije, ki zaostajajo. Prav tako ostaja relevantno izboljševanje kakovosti in dostopa do izobraževanja (vključno z izvajanjem evropskega jamstva za otroke) ter socialnih in zdravstvenih storitev. Litva bi lahko uporabila tudi platformo za strateške tehnologije za Evropo, da bi podprla preobrazbo industrije z razvojem in proizvodnjo digitalnih in globokotehnoloških inovacij z visoko dodano vrednostjo ter čistih in z viri gospodarnih tehnologij in biotehnologij, tudi na področju obrambe in dvojne rabe.

(21) Poleg gospodarskih in socialnih izzivov, obravnavanih z načrtom za okrevanje in odpornost ter drugimi skladi EU, se Litva sooča z več dodatnimi izzivi, povezanimi z zdravstvenim in pokojninskim sistemom, konkurenčnostjo, javnimi storitvami ter okoljem in upravljanjem virov.

(22) Razpon storitev preventivnega zdravstvenega varstva, zgodnjega diagnosticiranja in zdravstvenih storitev na primarni ravni je v Litvi omejen, ekipe na primarni ravni varstva pa nimajo ustreznih kompetenc. Zato preprečljiva umrljivost ob zdravstveni oskrbi ostaja visoka. Na to vplivajo pomanjkljivosti pri preventivnih in presejalnih dejavnostih ter zagotavljanju zdravljenja, pa tudi vedenjski dejavniki tveganja. Poraba za zdravstvo je še vedno med najnižjimi v EU (le 68,6 % zdravstvenih storitev je bilo leta 2021 javno financiranih). Litva je začela sprejemati zakonodajo in izvajati naložbe za okrepitev primarnega in preventivnega zdravstvenega varstva, vendar rezultatov še ni.

(23) Čeprav so se socialni prejemki in starostne pokojnine v zadnjih letih v povprečju povečali, je zmogljivost sistema davčnih ugodnosti za zmanjšanje revščine (20,9 % v

primerjavi s 16,5 % v EU) in dohodkovne neenakosti (razmerje S80/S20 znaša 6,39 v primerjavi s 4,74 v EU) v Litvi še vedno nezadostna. Ustreznost starostnih pokojnin glede na dohodek pred upokojitvijo se je poslabšala in ostaja kritično nizka. Leta 2022 (najnovejši razpoložljivi podatki) je mediana razpoložljivega dohodka starejših (65 let ali več) predstavljala 65 % mediane pred upokojitvijo[18], kar je 15 odstotnih točk pod povprečjem EU. Ta vrzel med dohodkom pred upokojitvijo in po njej se od leta 2014 povečuje. Skupna nadomestitvena stopnja za starostne pokojnine[19], ki meri velikost pokojnin kot delež plač pred upokojitvijo in pred obdavčitvijo, je bila leta 2022 najnižja v EU. Čeprav se je povprečna pokojnina, izplačana iz državnega sklada socialnega zavarovanja, znatno povišala (z 277 EUR v letu 2017 na 539 EUR v letu 2023), ostaja pod pragom revščine (564 EUR v letu 2023). Na splošno nizka ustreznost pokojnin povečuje revščino starejših. Leta 2022 je bila stopnja tveganja revščine starejših v Litvi med najvišjimi v EU (39,5 % v primerjavi s 17,3 % v EU). Kljub napredku v zadnjih letih je energetska revščina še vedno med najvišjimi v EU. Obravnavanje teh izzivov bi prispevalo tudi k podpiranju navzgor usmerjene socialne konvergence v skladu z drugo fazo analize služb Komisije po državah, ki temelji na značilnostih okvira za socialno konvergenco[20].

(24) V Litvi še vedno obstajajo regionalne razlike, ki jih še poslabšuje negativen demografski razvoj. Litva se sooča z znatno večjo vrzeljo med mesti in podeželjem glede tveganja revščine ali socialne izključenosti v primerjavi s povprečjem EU (10,7 odstotne točke v primerjavi z 0,4 odstotne točke leta 2022, izračunano kot razlika v deležu prebivalstva). Za manjše in bolj oddaljene občine postaja vse težje učinkovito zagotavljati dostop do kakovostnega zdravstvenega varstva, izobraževanja, socialnih storitev, prevoza, energije, oskrbe z vodo in drugih javnih storitev ter pospešiti gospodarski razvoj. Občine ne sodelujejo dovolj pri združevanju strokovnega znanja in naložb, da bi razširile zagotavljanje javnih storitev ter izboljšale njihovo učinkovitost in uspešnost. Razdrobljen in neenakomerno razvit sistem javnega prevoza, pomanjkanje notranje povezljivosti in intermodalnosti[21], načrtovanja potovanj in drugih osnovnih storitev potniškega prometa ovirajo dostop do delovnih mest in javnih storitev, zlasti na oddaljenih in podeželskih območjih, kar prispeva k regionalnim razlikam. Litva ima najmanj razvito in najmanj uporabljano javno prometno omrežje v EU, pri čemer javni prevoz predstavlja le 5,3 % potniškega prometa, od tega 0,9 % z vlakom. Litva ima veliko možnosti za izboljšanje usklajevanja sistema javnega prevoza na regionalni in centralni ravni.

(25) Litva se sooča z omejeno rastjo produktivnosti, in sicer deloma zaradi neskladij med ponudbo spretnosti in povpraševanjem po njih. Čeprav ima država enega najvišjih deležev prebivalstva s terciarno izobrazbo, je pomanjkanje usposobljenega osebja velika ovira za dolgoročne naložbe v 72 % litovskih podjetjih, le 47 % visokošolskih diplomantov pa najde zaposlitev, ki ustreza njihovi stopnji izobrazbe. Vključenost socialnih partnerjev v razvoj študijskih programov in nadzor kakovosti visokošolskih študijskih programov sta še vedno šibka. Mreža visokošolskih ustanov ni prilagojena vse manjšemu številu študentov in se bo soočala z dodatnimi pritiski, ko bo letos začel

---

18 Mediana razpoložljivega dohodka v starostni skupini 55–64 let.

19 Kazalnik je opredeljen kot razmerje mediane individualne bruto pokojnine v starostni skupini 65–74 let glede na mediano individualnih bruto dohodkov v starostni skupini 50–59 let, brez ostalih socialnih prejemkov.

20 SWD(2024) 132 final.

21 Značilnost prevoznega sistema, pri katerem se za prevoz od vrat do vrat uporabita vsaj dva različna načina prevoza.

veljati nov sistem za sprejem študentov. Čeprav je Litva načrtovala več projektov reorganizacije visokega šolstva, so potrebna nadaljnja prizadevanja za povečanje učinkovitosti mreže visokošolskega izobraževanja in utrditev razdrobljenega raziskovalnega sistema.

(26) Litva zaostaja za povprečjem EU pri različnih inovacijskih kazalnikih, kot so intenzivnost raziskav in razvoja, javno-zasebna partnerstva ter zasebne naložbe v raziskave in razvoj. Javni odhodki za naložbe v raziskave in inovacije so v letu 2022 znašali 0,53 %, kar je najnižja raven od leta 2007. Kompleksna pravila omejujejo dostop do javnih podpornih ukrepov na področju raziskav in inovacij za akademsko skupnost in podjetja. Zasebne naložbe v raziskave in inovacije so v zadnjih letih stagnirale in so trikrat nižje od povprečja EU. To še poslabšuje omejen dostop do financiranja, ki ovira rast inovativnih podjetij, zlasti MSP, ki se soočajo z omejeno razpoložljivostjo alternativnih virov financiranja.

(27) Litovsko gospodarstvo, zlasti industrija, je v primerjavi s povprečjem EU precej manj učinkovito pri uporabi materialov za ustvarjanje bogastva. Produktivnost virov je od leta 2018 stalno pod povprečjem EU, zaznamuje pa jo večji materialni odtis. Stopnja uporabe krožnih materialov v Litvi je bila leta 2022 trikrat nižja od povprečja EU (4,1 % v primerjavi z 11,5 %) in se od leta 2018 ni izboljšala. To pomeni, da se približno 96 % vseh materialov v Litvi ne uporabi ponovno, kar kaže na precejšnje možnosti za izboljšanje razdrobljenega sistema sortiranja in recikliranja odpadkov ter spodbujanje uporabe sekundarnih surovin za ustvarjanje vrednosti. Poleg tega so bile tri četrtine površine litovskega stavbnega fonda zgrajene pred letom 1992, kar pomeni slabo energijsko učinkovitost in višjo porabo energije (ter energetsko revščino). Izboljšanje produktivnosti virov lahko zmanjša odvisnost od nestanovitnih trgov surovin, zniža proizvodne stroške in tako poveča konkurenčnost z večjo učinkovitostjo, hkrati pa prispeva k zmanjšanju negativnih vplivov na okolje. Hkrati sta dve tretjini habitatov, zavarovanih v skladu z zakonodajo EU, v slabem stanju ohranjenosti, le polovica vseh površinskih voda pa dosega dobro ekološko stanje. Litva beleži znatno izgubo biotske raznovrstnosti v kmetijskih krajinah. To ponazarja zmanjšanje populacije ptic kmetijske krajine v obdobju 2000–2020 za skoraj polovico. Poleg tega je kmetijstvo drugi največji povzročitelj emisij toplogrednih plinov v Litvi, emisije iz te panoge pa se od leta 2005 povečujejo. Skupaj je bila vrzel v okoljskih naložbah v Litvi v obdobju 2014–2020 ocenjena na 2,2 % BDP, kar je precej nad povprečjem EU, ki znaša 0,8 %. Zato še vedno obstaja prostor za nadaljnjo uskladitev kmetijskih praks z okoljskimi cilji.

(28) Zaradi tesne medsebojne povezanosti gospodarstev držav članic euroobmočja in njihovega skupnega prispevka k delovanju ekonomske in monetarne unije je Svet leta 2024 priporočil, naj države članice euroobmočja sprejmejo ukrepe, tudi v okviru svojih načrtov za okrevanje in odpornost, da bi izvedle priporočilo o ekonomski politiki euroobmočja. Kar zadeva Litvo, priporočila 1, 2, 3, in 4 prispevajo k izvajanju prvega, drugega, tretjega in četrtega priporočila za euroobmočje –

PRIPOROČA, da Litva v letih 2024 in 2025 ukrepa tako, da:

1. pravočasno predloži srednjeročni fiskalno-strukturni načrt; v skladu z zahtevami reformiranega Pakta za stabilnost in rast omeji rast očiščenih odhodkov[22] v letu 2025

[22] V skladu s členom 2(2) Uredbe (EU) 2024/1263 „očiščeni odhodki“ pomenijo javnofinančne odhodke brez odhodkov za obresti, diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije, nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki

na stopnjo, skladno z ohranjanjem primanjkljaja sektorja država pod referenčno vrednostjo 3 % BDP iz Pogodbe in ohranjanjem dolga sektorja država na preudarni ravni v srednjeročnem obdobju; zagotovi ustrezno financiranje zdravstvenega varstva, socialne zaščite in splošnih javnih storitev;

2. obravnava nastajajoče zamude, da bi omogočila nadaljnje hitro in učinkovito izvajanje načrta za okrevanje in odpornost, vključno s poglavjem REPowerEU, ter zagotovi dokončanje reform in naložb do avgusta 2026; pospeši izvajanje programov kohezijske politike; se v okviru vmesnega pregleda še naprej osredotoča na dogovorjene prednostne naloge, pri čemer upošteva priložnosti, ki jih ponuja platforma za strateške tehnologije za Evropo za izboljšanje konkurenčnosti;

3. izboljša rezultate na področju zdravja in odpornost zdravstvenega sistema s krepitvijo primarnega zdravstvenega varstva in razširitvijo preventivnega zdravstvenega varstva; poveča ustreznost starostnih pokojnin, hkrati pa ohranja vzdržnost pokojninskega sistema; obravnava regionalne razlike s spodbujanjem sodelovanja med občinami pri izboljšanju dostopa do javnih storitev, vključno z javnim prevozom;

4. odpravi neskladja med ponudbo spretnosti in povpraševanjem po njih z izboljšanjem ustreznosti visokošolskega izobraževanja za trg dela; olajša zasebne naložbe v raziskave in inovacije; poveča produktivnost virov, da bi napredovala v smeri krožnega gospodarstva.

V Bruslju,

Za Svet
predsednik

jih financira Unija, cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter enkratnih in drugih začasnih ukrepov.